

ELS OFICIS DE CANCELLER I DE REGENT LA CANCELLERIA ABANS DE L'ESCLAT DELS SEGADORS

Miquel Àngel Martínez Rodríguez.

RESUMEN:

En los últimos años se ha experimentado un sensible aumento de nuestros conocimientos sobre el personal judicial y político en el Antiguo Régimen catalán y, por ende, español. Este trabajo se inserta, pues, en esta línea de investigación y se centra en las décadas anteriores al trascendente conflicto social y político de los Segadores. Nos hemos decidido por el estudio de los cancilleres y regentes de la real cancellería de la Audiencia de Cataluña, quienes tenían encargado la presidencia de las dos salas civiles de la alta institución judicial del Principado.

Los comportamientos de estos oficiales tan relevantes para el buen funcionamiento de la justicia real han sido estudiados desde distintas perspectivas. Por un lado, se ha seguido con el máximo detenimiento posible su evolución profesional previa a su nombramiento como cancilleres o regentes de la cancellería. Resultados que se han completado con el análisis detallado de las circunstancias, prácticamente siempre recogidas en las preceptivas consultas del Consejo de Aragón, que rodearon sus nombramientos. Pero estas mencionadas consultas van más allá de la mera información sobre sus hipotéticas cualidades personales y profesionales o de los apoyos recibidos. Nos revelan sus conexiones sociales, los méritos familiares e incluso los de sus rivales. Todo ello se ha completado con unas referencias inevitables a los Dietarios de la Generalitat de Cataluña que nos detallan el protagonismo político de los mismos, lo que nos ayuda a conocer con precisión su imbricación en la política catalana, tan convulsa en aquellas fechas

Palabras clave: Cancillería, Regentes, Audiencia de Cataluña, Historia de las instituciones

ABSTRACT:

In this article we pretend to improve our knowledge of those who had an important role in the judiciary system before the outbreak of the *Segadors* conflict, that's to say, the Chancellors and the *Regents la Cancelleria*. Information on the special circumstances which surrounded their election let us know those who made every possible effort in the council of *Aragó* to achieve their election. Sometimes their effort was enhanced by the attitude of the Viceroy, who also recommended the same person than the Council of *Aragó*. When both attitudes were arm in arm, the King could be more easily won over. We also provide useful data on their main rivals by paying attention to their real possibilities at that moment and in a near future. But those who were elected not only had outstanding responsibilities in the judiciary system, but exerted a political influence in Catalonia. The Chancellors, as a result of their previous experience in different ecclesiastical fields, were men used to face difficult situations. Nearly the same happened to the *Regents la Cancelleria*, but in this case we think their experience improved significantly when they entered the Catalan High Court, that's to say, the *Audiència*. Although they were used to tackle important problems in their previous jobs.

Key words: *Cancelleria*, Catalan High Court, Institutional History.

Els càrrecs de canceller i de regent la cancelleria han atret l'atenció de destacats investigadors a casa nostra. A voltes s'han analitzat les característiques d'ambdues magistratures dins l'àmbit de la monarquia hispànica. Aquesta acullia diferents cancelleries amb un grau de desenvolupament distint, la qual cosa era un tret característic de les monarquies compostes¹. I en altres estudis, com els de Víctor Ferro², s'ha posat també l'accent en el paper destacat d'aquests oficis en l'administració de la justícia reial a Catalunya.

---

1. Per a una visió general d'aquests oficis dins la monarquia hispànica sota Carles V, llegiu PERE MOIÀS RIBALTA, "Los cancilleres de Carlos V", *Carlos V y la quiebra del humanismo político en Europa (1530-1558)*, (Coord.) J. Martínez Millán, Sociedad Estatal para la Conmemoración de los Centenarios de Felipe II y Carlos V, Madrid, 2001, pp.237-240. Un estudi comparatiu molt suggerent de la figura del canceller arreu d'Europa ha sigut efectuat per l'autor dalt esmentat a "The Impact of Central Institutions", *Power Elites and State Building*, The European Science Foundation. *The Origins of the Modern State in Europe, 13th-18th Centuries*- Oxford Clarendon Press, Wolfgang Reinhard ed., Oxford, 1996, pp. 27-34 especialment. Més recentment s'ha palesat un creixent interès pels cancellers catalans, vid RAFAEL FERRO NARGANEZ, "El canceller Oleguer de Montserrat. Fundador de l'oratori de Barcelona i bisbe d'Urgell (1617-1694)", *Analecta Sacra Tarraconensia*, 72 (1999), pp. 143-161.

2. Llegiu l'obra esdevinguda ja clàssica, però rellevant sempre, de VÍCTOR FERRO, *El dret públic català. Les institucions a Catalunya fins al Decret de Nova Planta*, Eumo ed., Vic, 1987, p. 58-60.

Cancellers catalans sota el regnat de Felip II

Felip II, mentre feia estada a la Lisboa recentment incorporada a la monarquia hispànica, no va poder deixar de preocupar-se pel correcte funcionament institucional dels diferents territoris hispànics. I pel que fa a Catalunya, va haver de fer front a la designació del nou canceller del Principat. Nomenament que fou provocat per la dimissió del aleshores bisbe de Barcelona. La consulta pertinent, per bé que lacònica, ens assabenta de la designació del doctor Jeroni de Managat, de ja seixanta anys, per aquest important ofici. Era un personatge d'una dilatada experiència aconseguida en àmbits força diferents. A més de subdelegat del Breu, fou Vicari general dels bisbes Jaume i Guillem de Caçador. La seva fama d'home prudent també va estar present en els anys que detentà una canongia a la Seu de Barcelona. La única dificultat rellevant que ens consta va ser la denúncia de manca de neteja de sang feta pel bisbe d'Elna, la qual fou ràpidament rebutjada pel bisbe de Tortosa³.

Com no podia ser d'una altra manera, Jeroni de Managat gaudí d'un rellevant protagonisme en els afers públics de casa nostra. Ja abans de ser nomenat canceller es veié implicat, per exemple, en conflictes de competències entre la Diputació del General i el Capítol de Barcelona⁴. Tot just nomenat canceller va aconsellar, juntament amb altres personatges, a la Generalitat sobre com resoldre uns dubtes a l'hora de dur a terme les insaculacions. Més delicada va ser la seva intervenció un parell d'anys més tard, quan es van reunir a casa seva els jutges de greuges de la darrera cort de 1585 per discutir la contrafacció i violació de les constitucions arran de la mort violenta de Marc Antoni Forner, la qual fou ordenada, segons s'ens diu en el dietari corresponent, pel virrei Fernando de Toledo⁵.

Pel que fa al altres candidats, no tenim tantes dades a l'abast de la mà. De Miquel d'Agullana, del qual ja en parlarem més endavant, no s'ens diu ara massa cosa, mentre que de Guerau Vilana sabem que va optar a aquest ofici amb seixanta i cinc anys. Esmerçà un temps éssent Vicari general del bisbe de Barcelona; s'ens diu, per altra banda, que també fou canonge

---

3. Arxiu de la Corona d'Aragó, Consell d'Aragó (= ACA, CA), Llig. 261, doc. núm. 55. Consulta feta a Lisboa, 27 de desembre de 1582.

4. *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*. Ed. Generalitat de Catalunya, Vol. III, Barcelona, 1996, pàgs. 62-63.

5. *Ibidem*, p. 169.

d'aquesta Seu i prior de Sant Miquel del Fai. No tot van ser bones referències, car en la mateixa consulta es comenta que “(...) este es uno delos aqui en vino cometido el ultimo breve que obtuvieron los frayles de la merced(...) y parece que se arrojó demasiado, y excedio en ello”⁶.

No fou pas ràpida la substitució, per defunció, de Jeroni de Manegat. Es trigà un parell d'anys en nomenar el seu successor, el doctor Miquel Quintana. El qual va morir de forma inesperada abans de pendre possessió. Aquesta llarga provisionalitat acabà provocant la inquietud d'Enric de Cardona, governador de Catalunya en aquella època. El seu estat d'ànim es palesa en la carta que envià al Consell d'Aragó demanant que es posés punt i final el més aviat possible a aquesta situació⁷. La tan desitjada normalitat arribà el juliol de 1591 amb el nomenament del doctor Lluís de Copons, fins aleshores inquisidor a Sevilla, com a nou canceller⁸. De bell antuvi ja va donar a conèixer la seva inquietud pel sou limitat del nou ofici. Fet que s'havia de relacionar amb les despeses que va haver de fer front per traslladar-se de Sevilla a Barcelona. La qual cosa s'agregjà perquè mentre feia el trasllat va contraure una greu malaltia que l'obligà a una despesa econòmica extra molt important. Per tot això demanà a la Corona una forta ajuda econòmica, concretament que se l'hi assignessin rendes de l'abadia de Sant Cugat. El Consell veu amb bons ulls aquestes pretensions; i Felip II accepta tenir present aquesta demanda quan s'hagi d'estudiar més endavant la problemàtica que envolta a determinades abadies⁹.

El nou canceller era un personatge destacat en la política catalana abans d'acceptar el seu trasllat a Andalusia. Quan exercí d'advocat fiscal de la Generalitat afrontà tot un seguit de problemes realment cabdals, per exemple els proveïments. Tema que demanava, com tants d'altres, una estreta col.laboració amb els servidors de la Corona que malauradament estava curulla de recels. Fets tan preocupants com la manca de blat van estar presents en la seva agenda. Els problemes de la Inquisició amb la Diputació del General foren també un altre camp d'acció de Lluís Copons en la seva condició de fiscal del General¹⁰.

6. ACA, CA, Llig. 261, doc. núm. 55. Consulta feta a Lisboa, a 27 de desembre de 1582.

7. ACA, CA, Llig. 264, doc. núm. 101.

8. El seu nomenament el trobareu a ACA, Cancelleria, Reg. núm. 4319, p.187.

9. ACA, CA, Llig. 265, doc. núm. 63. Consulta feta el 4 de març de 1593.

10. Vegeu MIQUEL ÀNGEL MARTÍNEZ RODRÍGUEZ, “Linaje y poder en la Cataluña foral: la actividad política de los Copons”, *Cuadernos de Historia Moderna*, 22 (1999), pág. 18.

En produir-se el traspàs del canceller Lluís Copons, la monarquia esmerçà un temps per trobar un candidat adient a la cancelleria catalana. Malgrat que no es produí un retard considerable en el nomenament del seu successor, el canonge Rafel Rovirola, la substitució no fou un mer tràmit. En més d'una consulta a l'hora de proveir una vacant de canceller es repeteix que la decisió és delicada per la importància que té aquest ofici. I aquest cas tampoc va ser una excepció. El mateix Consell d'Aragó ratifica aquesta visió quan afirmà que "(...) el dicho offiçio es de la qualidad e importançia que el duque [es refereix al duc de Fera, virrei aleshores] representa por ser despues del Virrey el primer presidente en el qual estriba todo el gobierno(...)"¹¹.

Inicialment el monarca s'inclinà per Jaume Reig (sic), canonge de Tarragona. Personatge força valorat i que també fou vicari general d'Antoni Agustí, bisbe aleshores de Lleida. Fins i tot el mateix Consell d'Aragó no va estalviar cap lloançà i recordà les hàbils gestions del personatge en el si de l'Audiència del Principat. El qual també va tenir una bona actuació, com a encarregat de defensar els interesos de l'arquebisbat tarragoní, a les corts de 1585. Per altra banda, la seva candidatura era adequada per presidir la primera sala de l'Audiència, és a dir la del Cancellier, on s'havia de tramitar el famós plet del duc de Cardona. Per bé que totes les circumstàncies li eren favorables, el canonge Reig (sic) renuncià al nomenament sense que sapiguem, ara per ara, el motiu. El Consell d'Aragó en una de les consultes per elegir nou canceller, mogut sens dubte per un gran interès vers el personatge, arribà a suggerir que el bisbe de Barcelona passés al bisbat de Lleida i que Jaume Reig (sic) ocupés el bisbat barceloní juntament amb la cancelleria. Tot fou inútil i la renúncia es consumà¹².

I és precisament en aquest context una mica complicat quan el duc d'Alcalà esmenta el canonge Rafel Rovirola, qui serà finalment nomenat. El Virrei fins i tot fa un seguit de reflexions per justificar el seu interès per ell. Constata que en produir-se, per una banda, el rebuig per part de l'esmentat canonge Reig (sic) i, per altra, la defunció de Miquel Agullana sols quedà el seu germà Jaume Agullana; i aquéstos han sigut rebutjats en

---

11. ACA, CA, Lligall 264, doc. núm. 81. Consulta feta a St. Llorenç de l'Escolial, a 31 d'agost de 1598.

12. ACA, CA, Lligall 265, núm. 46. Consulta feta el mes de març de 1598. La consulta que el nomenà la trobareu a ACA, CA, Llig. 264, doc. núm. 82.

el seu moment pel duc de Cardona. Així doncs creu lògic pensar en Rovirola en el primer lloc de la terna que presenta. La descripció que el duc de Feria fa d'ell és força interessant quan afirma que “(...) es hombre entero, y sin depend^a de nadie, y puede intervenir en la causa de Cardona”. El rebuig que pateixen els Agullana té a veure amb el fet de què en la sala civil que presideix el canceller s'ha de sentenciar el famós plet del ducat de Cardona i si fos nomenat un d'ells hi hauria el perill de parcialitat, car els Cardona en èpoques anteriors havien afavorit als Sarriera rivals del llinatge Agullana. Consideracions que esdevingueren inútils, perquè el successor de Rovirosa fou en Jaume Agullana. I ja en aquesta mateixa consulta el Consell rebutja, per superades en el temps, les argumentacions del duc de Cardona¹³.

El Consell d'Aragó no es mostrà tampoc inclinat per la candidatura del futur canceller, bo i reconeixent les seves qualitats, perquè el seu pare fou un banquer que es va arruinar. Desconeixem el motiu final que inclinà el monarca a nomenar Rafel Rovirola¹⁴, però en aquest cas sembla ser que la proposta del virrei fou ben acollida, o així ens ho permet deduir la documentació que tenim al nostre abast.

La resta de candidats que apareixen nomenats en les consultes en qüestió són tan importants com els personatges que centraren bona part de l'atenció de les mateixes. Cal fer un altre cop esment del protagonisme que tingueren els germans Agullana. El mateix duc de Feria arriba a proposar en la terna als germans en els dos primers llocs de la seva proposta. D'en Miquel Agullana s'ens diu que exercí de vicari general del bisbat de Girona i que també fou diputat; serveis que palesaren la seva fidelitat a la monarquia hispànica. Dissortadament el seu traspàs impedí que la seva candidatura pogués arribar a tenir possibilitats d'èxit. El seu germà, l'ardiaca Jaume Agullana i prior de Sant Miquel del Fai, tingué un informe igualment favorable. Fins i tot es comenta que evidencià una bona capacitat de negociació durant la seva estada a Roma. Aleshores el moment no era encara prou madur per assolir el nomenament, però el mateix Consell ja sintonitzava amb ell en aquelles dades.

---

13. *Ibidem*.

14. El seu nomenament el trobareu a ACA, Cancelleria, Reg. núm. 4866 (1598-1605). Madrid, 29 de setembre de 1598, fol. 16 a.

El canonge de Tarragona, Antoni Gallart, apareix proposat en segon lloc per la terna del Virrei. El qual confiava en les qualitats de l'eclesiàstic i ressaltà fonamentalment la seva imparcialitat. En canvi de Ms. Virgili, proposat en darrer lloc, posa l'accent en què gaudeix de la protecció de l'actual arquebisbe de Tarragona. Per altra banda, ens informa que assolí una bona experiència com a Vicari dels bisbats d'Elna, Tortosa i darrerament de l'arquebisbe de València. Fins i tot s'en parla del que posteriorment serà doctor de l'Audiència, Jaume Puigmijà, com a possible canceller. Tenia l'inconvenient que no era eclesiàstic, però la seva solteria permetia que en un futur no llunyà pogués accedir a l'esmentada condició; fet que ja havia succeït, com recorda molt bé la consulta. També apareix l'abat de St. Feliu de Girona, Benet de Cruïlles. És un personatge valorat pel Consell d'Aragó, però no dóna a conèixer un gran interès per defensar realment les seves possibilitats. El Consell és més contundent en el cas del canonge Cellers, el qual es descarta per la seva edat i mala salut. Aquests últims candidats tingueren, recordem-ho, un joc molt per sota dels germans Agullana, per exemple¹⁵.

La cada cop més complicada vida política del país va comptar també amb el protagonisme del nou canceller del Principat. Avui en dia sabem que el canceller Rafel de Rovirola es veié implicat en dos assumptes de rellevància. Primerament el govern de la Generalitat li va demanar l'opinió, juntament amb altres destacats oficials reials, sobre la Visita de 1603. Situació que sempre comportava un considerable enrenou. La reunió, en la que hi foren presents els assessors de la Generalitat i l'advocat fiscal, no va donar gaire de sí, car els implicats optaren per no pronunciar-se ràpidament, bo i al·legant que seria millor demanar consell a més magistrats per poder-se fer d'aquesta manera una idea més exacta de la resposta a donar¹⁶. L'altre afer en què es va veure implicat fa referència a la reiterada crisi dels capítols constitucionals arran de les corts del 1599. En concret els diputats del General tenien dubtes al voltant de la correcta interpretació del capítol trenta-nou del redreç d'aquestes esmentades corts. Tant en aquest cas com en el cas anterior els personatges consultats, ell inclòs, palesaren una sintonia amb les inquietuds de la Generalitat¹⁷.

---

15. ACA, CA, Llig. 265, doc. núm. 46.

16. *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, Ed. Generalitat de Catalunya, vol. III, Barcelona, 1996, p. 468.

17. *Ibidem*, pp. 473 i 803.

Els regents la cancelleria a la segona meitat del Cinc-cents

Adrià Vilana, primer regent la cancelleria del que tenim una bona informació en aquest període, gaudí d'un genys menyspreable protagonisme. Inicià la seva projecció política detentant l'ofici d'assessor del Governador de Catalunya. I per aquest motiu li va correspondre ajudar al governador Pere de Cardona durant la vicerègia que es produí fins al jurament del virrei García de Toledo a finals de febrer de 1559¹⁸. Poc anys després ja formava part de l'Audiència catalana. Primer com a jutge de cort i després com a oïdor. En els anys que va ser magistrat civil es veié implicat en un seguit d'afers rellevants. Al març de 1570 se li demanà consell, juntament amb la resta d'oïdors de l'Audiència, sobre la presència d'hugonots al comtat del Rosselló. Uns tres anys més tard va haver de donar resposta, formant part d'un col·lectiu de magistrats, a les denúncies presentades pel procurador de la Diputació del General contra Carles Perpinyà detentador del nou ofici d'ajudant d'escribà major i contra Francesc Antic "sobrecullidor del General". Finalment fou suprimit aquell nou ofici no desitjat per la Generalitat. En canvi en l'assumepte Antic, per bé que la Generalitat considerava que no podia ser el titular de l'ofici de "sobrecullidor" per no haver pagat a la Diputació els drets corresponents a aquest càrrec, els magistrats de l'Audiència es remeteren a l'observança dels capítols de cort que donaven resposta a aquesta denúncia. I, per tant, no estaven massa en sintonia amb les pretensions de la Generalitat¹⁹.

L'habilitat que va demostrar en tots aquests casos garantí a Adrià Vilana el seu posterior ascens a adjunt del regent la cancelleria a causa de la vellesa del regent Bernabé Serra. Però uns tres mesos més tard ja era regent. Els anys que va detentar aquest ofici estan farcits de desconfiança entre la Generalitat i els representants de la Corona al Principat. El jurament del nou virrei, Ferrando de Toledo, va ser dels primers mal de caps que va haver de solucionar Adrià Vilana. La Diputació del General s'entestà a veure el privilegi i registrar-lo abans d'enviar a Lleida, indret on s'havia de celebrar la cerremònia, un síndic a l'acte de jurament del nou lloctinent. Després de moltes deliberacions s'arribà al compromís d'enviar l'esmentat síndic a Lleida i que comprovés *in situ* el privilegi abans de fer

18. *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*. Ed. Generalitat de Catalunya, Vol. II, Barcelona, 1994, pàgs. 25, 49-50.

19. *Ibidem*, pàgs., 103, 196, 307, 424 i 426.

el jurament. Els conflictes jurisdiccionals amb la Generalitat eren inacabables. I Adrià Vilana es trobà lògicament amb més d'una situació incòmoda. La casuística dels enfrontaments es més que variada. A tall d'exemple esmentarem un parell dels més rellevants. A Palamós l'actitud de Joan de Rocafulla, capità de les galeres de Sicília, de no restituir mil quatre-cents lliures a la Diputació del General provocà una enèrgica resposta de la mateixa. Més tard al gener de 1579, Vilana ha d'intervenir en l'enfrontament entre la Generalitat i el veguer de Lleida, assessors i notaris de l'esmentada vila. Els conflictes de competències enverinen cada cop més l'ambient polític català²⁰.

El substitut d'Adrià Vilana va ser Miquel Cordelles. La consulta que ens assabenta del seu nomenament és més aviat lacònica, car sembla que no hi hagué massa problemes. El duc de Terranova ja el proposà en primer lloc, però destacà també el suport que podia tenir la candidatura de Martí Joan Franquesa, advocat fiscal. El Consell d'Aragó no va elaborar una terna, sinó que aviat va optar per l'opció de Cordelles. Deliberació que va tenir lloc després de retirar-se de la reunió el regent Terça per ser el sogre de Martí Joan Franquesa²¹. L'argumentació del Consell per defensar la candidatura de Miquel Cordellas fou que "(...) era el mas a proposito, assi por ser mas antiguo consejero, primer nombrado, aprobado en particular por el Visorey, y notener dependencia(...)". Situació que, al parer del Consell d'Aragó, contrastava amb la de Martí Joan Franquesa i els seus aliats. Els quals tenien una especial connivència amb els interessos del duc de Cardona. Afer que ja portava uns anys afectant la marxa de l'Audiència catalana. La Corona assumí aquests arguments i el procés acabà ràpidament²².

Com en altres ocasions aquest càrrec no satisfieia plenament als seus respectius titulars, la qual cosa explica que el mateix Cordelles demanés una aportació econòmica extra de tres mil sous, la qual ja havia estat

---

20. *Ibidem*, pàgs. 486 i 522-523. Pel que fa al conflicte entre la Diputació del General i el veguer de Lleida, assessors i notaris de la vila, vegeu *Dietaris de la Generalitat de Catalunya, (1578-1611)*. Ed. Generalitat de Catalunya, vol. III, Barcelona, 1996, pàgs. 22-23.

21. Hom pot trobar varies dades sobre les connexions existents entre els Franquesa i els Terça a JOSEP Mª TORRAS I RIBE, *Poders i relacions clientelars a la Catalunya dels Austries*, Eumo Ed., Vic, 1998, p. 47.

22. Totes les dades al voltant de l'elecció de Miquel Cordelles a ACA, CA, Llig. 261, doc. núm. 35. Consulta feta l'11 de desembre de 1581.

rebuda per tots els seus predecessors. Felip II, emperò, demanà informació al Consell sobre aquesta petició a la qual es mostrà favorable²³. I a l'octubre de 1583 ens consta que el tema restava pendent de la concessió final, perquè trobem una altra consulta on s'informa al monarca de la concessió d'aquest ajut extra als anteriors regents la cancelleria²⁴. I el seu successor, el doctor Francesc Descamps, també torna a demanar la ajuda econòmica amb el suport del Consell com abans²⁵.

Seguint la mateixa tònica que els anteriors personatges estudiats, Miquel Cordelles hagué, per suposat, de fer front a les lògiques dificultats quotidianes lligades a les seves responsabilitats. Malauradament no gaudim de la mateixa informació pel cas de Francesc Descamps. Una d'elles, sense que fos especialment conflictiva, era el nomenament de Diputats i Oïdors de la Generalitat. Les quals podien tenir a voltes una durada superior a l'esperada²⁶. Molt més complicat fou el conflicte en què el regent la cancelleria Miquel Cordelles i el governador de Catalunya, Enric de Cardona, es veieren immersos arran de la detenció per la Diputació del General de Joan de Queralt. La resistència aferrissada de la Diputació complicà els plans del Virrei i dels seus col.laboradors. Fins i tot es demanà l'ajut del Consell de Cent qui considera que el mètode seguit pel virrei i pel regent la cancelleria és poc adient²⁷.

L'elecció de Josep Mur, personatge també cabdal en la vida política catalana, presenta uns trets interessants. En realitat ell sols fou proposat pel Virrei, duc de Feria. I, per tant, no apareix en la proposta del Consell d'Aragó. I ara per ara no tenim cap indici que ens pugui fer comprendre la decisió reial²⁸. De totes maneres, la monarquia ja conexia la seva

23. ACA, CA, Llig. ?, doc. núm. 50. Consulta feta a Lisboa, 1 octubre de 1582.

24. ACA, CA, Llig. 261, doc. núm. 72. Consulta feta a la Higuera, 21 de març de 1583.

25. ACA, CA, Llig. 265, doc. núm. 112. Consulta feta el 7 de novembre de 1596.

26. *Dietaris de la Generalitat de Catalunya, (1578-1611)*, Ed. Generalitat de Catalunya, vol. III, Barcelona, 1996, Vol. III, p. 179.

27. *Ibidem*, pàgs. 239-240.

28. ACA, CA, Llig. 225, doc. núm. 7. Consulta feta l'u de gener de 1598. La bona consideració que li tenia el rei es palesa quan li concedí una renda de cent lliures en consideració dels seus serveis, vegeu ACA, Cancelleria, Reg. núm. 4867 (1595-1605). Madrid, 29 de setembre de 1598, fol. 6 a. A l'any següent, Felip III li concedí el títol de cavaller i noble juntament amb una pensió eclesiàstica per al seu fill. Vid ACA, CA, Llig. 264, doc. 98. Consulta feta el 18 de juliol de 1599. La posterior actuació del regent Josep Mur és molt més coneguda per tots nosaltres. La seva implicació en l'assassinat d'un advocat barceloní, les dificultats que experimentà per les Visites hagudes al

trajectòria al servei de la Corona, car a l'any 1582 ja fou nomenat assessor de la batllia general. Col·laboració que s'estengué a altres membres de la família. Agustí Mur, noble i natural de Talarn, assolí el càrrec de regent la cancelleria del Consell d'Aragó. El seu pare i el seu avi destacaren, per altra banda, en les corts de Montsó de 1585 i de 1563 respectivament²⁹.

La proposta del Consell, a diferència de la terna lacònica del duc de Feria, vol transmetre la sensació que es troba davant una elecció rellevant i explícita que la seva terna ha tingut en compte l'antigüetat dels consellers seleccionats; prèvia reflexió sobre llur idoneïtat. Tots aquests criteris els justifica, perquè "(...) el regente no solo preside en su sala en Lo civil, pero tambien en la tercera del Criminal(...)". El monarca, com acabem de veure, no es mostrà receptiu a la seva terna. La qual cosa encara ens crida més l'atenció quan els dos primers magistrats que proposa, els doctors Planes i Sabater, ocuparen aquest càrrec de forma interina. Fet que encara es fa més evident en el cas del jutge Sabater, qui ocupava de forma interina aquest ofici per designació reial; motiu pel qual el Virrei el prefereix a Josep Mur. Segurament el perjudicà que els germans Agullana eren familiars seus; i optaven a la vacant de canceller que es consultava simultàniament. Ningú veuria amb bons ulls, que dues magistratures tan importants fossin ocupades per parents.

Els altres juristes proposats pel Consell d'Aragó per cobrir la vacant deixada pel doctor Francesc Descamps, eren persones realment solvents. El doctor Planes era el magistrat més antic de l'Audiència catalana i tenia ja seixanta anys. A part de l'etapa d'interinitat com a regent, serví l'ofici d'assessor del governador. Aconseguí molta experiència durant la seva estada al Consell criminal, després el Civil i per últim com a oïdor de la sala tercera; responsabilitat que ocupava en el moment de produir-se la vacant que ens ocupa. La valoració que va fer el Consell sobre l'altre magistrat que fou situat en tercer lloc de la terna, el doctor Oliva, és molt positiva si bé lacònica. I més enllà de la capacitat professional que

---

Principat i, per últim, l'expulsió de l'Audiència s'esmenten en el treball de JOAN LLUÍS PALOS PEÑARROYA, *Els juristes i la defensa de les Constitucions. Joan Pere Fontanella (1575-1649)*, Fumo ed., Vic, 1997, pp. 105 i 108.

29. El seu accés a la Batllia el trobareu a ACA, CA, Llig. 261, doc. núm. 56. Consulta feta l'1 d'octubre de 1582. Les dades sobre la seva família A.F.J. MORALES ROCA, *Próceres habilitados en Cortes del Principado de Cataluña (1599-1713)*, Itidalguía, Madrid, Vol. I, p. 330.

demostrà al llarg dels anys, s'ens diu que fou catedràtic de la Universitat de Lleida³⁰.

Josep Mur, fins i tot abans de ser nomenat Regent la Cancelleria, es veié implicat en varis conflictes polítics del Principat. Primerament haver d'intervenir en les queixes que els visitadors presentaren el gener de 1588 contra le Reial Consell per haver agafat tres oficials de la Visita. Formà part d'una representació que demanà als visitadors que argumentessin llurs denúncies. Mesos més tard apareix citat en la denúncia del diputats del General al voltant de la contrafacció al capítol 50 de les corts de 1585. El qual disposava que "(...) està expressament prohibit que los comissaris reials no puguem portar bastó larc(...)"; disposició que Josep Mur, Francesc Ubac i Jaume Mir, en aquella època tots ells eren jutges de cort, havien incomplert quan abandonaren la ciutat acompanyats de molts comissaris reials "ab bastó lar cadaú". I, per últim, en qualitat de Regent la Cancelleria, exercí de mitjançer en un conflicte de jurisdiccions entre la Generalitat i el Consell de Cent al voltant del frau del safrà. En aquelles circumstàncies destacà per una posició irenista, esforçant-se per aconseguir un acord entre ambdues institucions³¹. No va gaudir, però, d'una simpatia general i el mateix Jeroni Pujades en el seu dietari palesa una forta animadversió vers la seva persona³².

Els cancellers del Principat a la primera meitat del s. XVII

Dissortadament no disposem de totes les consultes que es menaren a terme durant aquesta primera meitat del segle XVII. I de les conservades, el grau d'informació és variable. La primera consulta del període ens assabenta del nomenament del canceller Jaume Agullana, aleshores ardiaca i canonge de Girona, per haver sigut designat Rafel de Rovirosa bisbe de Barcelona. El rei, aquest cop, s'inclinà per la persona que ja tingué moltes possibilitats en l'anterior consulta que elegí Rafel de Rovirosa. No va haver-hi cap intent de justificar el per què de la seva

30. ACA, CA, Llig. Núm 225, doc, núm, 7. Consulta feta l'u de gener de 1598.

31. Tot aquest seguit de conflictes en què es veié implicat el trobareu a *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, ed. Generalitat de Catalunya, vol. III, Barcelona, 1996, pp. 203, 250 i 378.

32. JERONI PUJADES, *Dietari*, Ed. Fund. Salvador Vives Casajuana, Barcelona, Vol. I, pp. 165-166.

elecció en aquells moments. Sols s'ens diu que és "(...) persona de mucha cristiandad y partes bien letrado tiene mucha renta y es de edad de 58 años"³³.

Els altres eclesiàstics que apareixen aquest cop ja no els tornarem a trobar en les posteriors consultes que tenim, la qual cosa ens obliga a no fer afirmacions rotundes en aquest sentit. Tampoc s'ens presenten com formant part d'una terna, sinó que la consulta es limita a donar-nos unes dades de tots ells. Foren els tres personatges de cert pes. El doctor Francesc Ribo de Albernio fou ardiaca i canonge de Sta. Maria del Mar. També es destaca la seva vinculació amb la Inquisició. Jerònim Terça, un dels altres citats, fou també ardiaca i canonge de Tortosa, fill del regent Miquel Terça. I per últim consta els doctor Francesc Pons, abat del monestir de Ntra. Sra. de Ripoll³⁴.

Desconeixem, ara per ara, les causes que aconsellaren l'elecció d'Antoni Carmona com a canceller³⁵. Sols es conserva un escrit que defensa la seva trajectòria quan fou escollit per al càrrec, el qual atribueix aquestes acusacions a la cada cop més complicada situació catalana. En el mateix es diu que va llegir càtedra a la Universitat de Lleida i que treballà d'advocat alguns anys. Fou tanmateix vicari d'Alonso Coloma, bisbe de Barcelona, i de Joan Ribera, patriarca i arquebisbe de València^{36,7}.

Molta més informació ens dóna l'elecció de Pere Puigmarí, qui substituï al difunt Antoni Carmona. En aquesta consulta les preferències del virrei, duc d'Alcalà, no tingueren molt de ressò. La primera terna que va proposar topà amb què els dos primers candidats proposats, Josep Ferruz i Pere Magarola, tingueren problemes de parentiu. Els dos tenien un germà en la sala tercera de l'Audiència de Catalunya. El duc d'Alcalà es

33. La consulta que recull el seu ascens a canceller a ACA, CA., Llig. 267, doc. núm. 69. Consulta feta l'1 de juny de 1604. Més dades al voltant de les circumstàncies del seu nomenament a Biblioteca Nacional de Madrid (=BNM), ms. 2.388. *Diario de sucesos ocurridos en Cataluña y especialmente en Barcelona, 1577-1628*, foli 18. Citat per PERE MOLAS RIBALTA, *Catalunya i la Casa d'Austria*, Ed. Curial, Barcelona, 1996, p. 110-111. Per tenir un coneixement més pregon de la seva persona, consulteu, Arxiu Històric de Protocols de Barcelona (=AHPB), Not. Esteban Gilaberto Bruniquer, *Liber tercius inventariorum*, 1610-1620. Inventari efectuat el 19 d'abril de 1617.

34. Totes aquestes dades les trobareu a ACA, CA, Llig. 267, doc. núm. 69, Op. Cit.

35. Trobareu el seu ascens a canceller a ACA, Cancelleria, Reg. núm. 4872. (1615-1619). Madrid, 25 de juny de 1617, fol. 124 a.

36. Aquest escrit ha de ser interpretat com una mena de ratificació per al càrrec de canceller, la referència la teniu a ACA, CA, Llig. 270. Consulta feta a Madrid, el 2 de juny de 1617.

sentí dolgut per aquesta situació i argumentà que “(...) certifica que no à oydo à hombre, que juzgue ser compecedido el officio de Cancellor en las constituciones y que como à representado otra vez, no se deven estender, ni darles mas fuerça de la que tienen, antes bien (...) que se executen las que ayudan à La justicia, y dejan mas libre la real mano de VMd.”. Malgrat aquestes reflexions es veié obligat a proposar una segona terna que evités aquest problema. En la mateixa, però en tercer lloc, va aparèixer Pere Puigmarí, futur canceller. Per bé que aquest cop els dos primers proposats, Pau Duran i Maties Amell, no presentaven cap mena de dificultat, no foren recolçats per la proposta preceptiva del Consell d’Aragó.

Força diferents, a part de proposar en segon lloc a Pere Puigmarí, foren els criteris del Consell, el qual situà en primer lloc de la terna a Joan Sentís, bisbe de Barcelona, i en tercer a Josep Simó ja proposat en l’anterior provisió de canceller. Sobre el bisbe Sentís s’estengué molt més que sobre els dos altres candidats, la qual cosa demostra que no va tenir un gran interès en què fos elegit Pere Puigmarí, del qual sols diu que estava al capdavant de l’abadia de Sant Miquel de Cuixà. I poca informació ens dóna de l’altra candidat proposat, Josep Simons, qui ja fou candidat en l’anterior elecció. En Josep Simons fou canonge penitenciari i, en el seu moment, vicari del bisbat de Tortosa; havent detentat anteriorment una càtedra a la Universitat de Lleida. Actitud que té la seva lògica, perquè en Joan Sentís havia sigut regent del Consell d’Aragó. El Consell, per tant, va dur a terme una defensa aferrissada de les qualitats del mateix; i va argumentar amb vehemència la compatibilitat dels càrrecs de bisbe de la Ciutat Comtal i de canceller de Catalunya³⁷. Personatge que centraria bona part de la tensió política al Principat quan a l’any següent d’aquesta proposta el monarca el nomenà virrei en substitució del duc d’Alcalà. Decisió que provocà una de les majors crisis polítiques entre les institucions de la terra i la monarquia hispànica. Les quals, en no haver jurat Felip IV els furs i les constitucions de Catalunya, rebutjaren el nomenament de Sentís i reclamaren la instauració immediata de la “vice-règia”³⁸.

37. Vegeu, ACA, CA, Llig. 271, doc. núm. 46. Consulta feta el 27 d’abril de 1621.

38. XAVIER TORRES, “Pròleg: Virreis i bandolers. Catalunya i la Generalitat a començaments del segle XVII (1611-1623)”, a *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, Ed. Generalitat de Catalunya, vol. IV Barcelona, 1997, pp. XXVI-XXVII.

A causa de la seva rellevància, sempre va ser un càrrec força cobejat com ho explica el fet que fins i tot sabem que va haver-hi, com en altres oficis de la monarquia, qui demanà la plaça. Em refereixo a Rafel Llovet, canonge d'Elna. Eclesiàstic ben valorat, que fou proposat pel Consell d'Aragó per a la plaça d'Auditor de la Rota Romana per la Corona d'Aragó³⁹.

Així doncs l'elecció de Pere Puigmarí, malgrat que fou tinguda en compte per les diferents institucions implicades en el mecanisme d'elecció, no gaudí d'un interès preferencial per les mateixes⁴⁰. Mentre ocupà la cancelleria del Principat va tenir un cert protagonisme en l'activitat política catalana. Ens consta, per exemple, que fou proposat pels diputats de Catalunya el 1615 per encapçalar una ambaixada davant de Felip III per denunciar les contrafaccions efectuades pel virrei i altres oficials reials. Protagonisme que lògicament no fou molt desitjat per l'interessat, perquè poc temps després renuncià a encapçalar-la adduint responsabilitats eclesiàstiques⁴¹.

La propera i última elecció de canceller que tenim constància abans de la guerra del Segadors és la que va recaure en el regent Joan Magarola l'any 1630 per haver-se promocionat Pere Puigmarí al bisbat de Solsona⁴². En aquest cas, tots els personatges implicats en la consulta es decantaren clarament per la seva candidatura. El virrei, duc de Feria, ja el proposà en primer lloc força esperançat, car arriba a escriure que "(...) bolvera à autorizar el officio que ha descavido algo con la blandura de condicion del anterior". La reacció de Joan Magarola quan s'assabentà de les intencions del virrei no foren precisament de gran entusiasme. Va tenir interès en

---

39. ACA, CA, Llig. 271, doc. núm. 46, Op. Cit.

40. El nomenament de Pere de Puigmarí a ACA, Reial Cambra, Reg. Officialium, núm. 1 (1621-1627). Madrid, 9 de juny de 1621, fol. 23 a.

41. *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, Ed. Generalitat de Catalunya, vol. IV, Barcelona, 1997, pp. 203 i 211.

42. Hem pogut reproduir els diferents nomenaments del regent Joan de Magarola durant el seu pas per l'Audiència de Catalunya. Tingué un currículum standard. Primer fou nomenat jutge de cort, ACA, Cancelleria, Reg. 4866, (1598-1605). Madrid, 13 de novembre de 1598, fol. 28 r. Posteriorment accedí a una de les sales civils, ACA, Cancelleria, Reg. 4867, (1595-1605). Valladolid, 21 de novembre de 1604. Dotze anys més tard accedí com a oïdor a la sala tercera, ACA, Cancelleria, Reg. 4873, (1615-1619). Aranjuez, 5 de novembre de 1616, fol. 69 a. I a l'any 1631 tornà a l'Audiència com a canceller, ACA, Reial Cambra, Reg. Officialium, doc. núm 5 (1627-1634). Madrid, 30 de maig de 1631, fol. 179 a.

deixar ben clar que per a ell aquesta proposta no era un ascens. Tampoc s'està de dir que òbviament accepta la voluntat reial, però demana un sou adient que el compensi. La unanimitat va ser, com hem dit, total i el mateix Consell d'Aragó el proposà en primer lloc i els dos vots particulars que registra la consulta no qüestionaren les propostes fetes pel virrei i el Consell. La resta dels proposats va romandre clarament per dessota de Joan Magarola. Darrera d'ell va fer constar Pau Duran, auditor del tribunal de la Rota, "(...) aunque el Virrey Le oppone La falta de platica de negocios de aquella Provincia(...)". I finalment, sense cap apassionament, el Consell proposà el canonge Rafel Llovet, qui ja havia aparegut en alguna ocasió anterior. I excepcionalment arribà a proposar un quart eclesiàstic per a la plaça, Francesc Aimerich, qui fou proposat pel mateix Joan Magarola com veurem ara mateix⁴³.

Alhora, en la seva qualitat de regent del Consell, Magarola elaborà la seva pròpia proposta limitada en realitat a dos eclesiàstics. Primer col·locà en Bernat de Cardona, ardiaca de Girona. Posteriorment a Francesc Aimerich, canonge de Girona; afirmant tot seguit que també es conforma amb la proposta del virrei. Proposta que no va anar més enllà de la mera anècdota.

Però en aquesta consulta també es produïren uns vots particulars⁴⁴. El regent Castellví i el Protonotari rebutjaren el quart lloc concedit pel Consell a Francesc Aimerich i s'inclinaren pel doctor Maties Amell, canonge i vicari general del bisbat de Barcelona. En canvi, Pau Duran, qui ja havia aparegut en alguna consulta, topà amb l'oposició dels vots particulars dels regents Salvador Fontanet i Francesc Jeroni de León. Salvador Fontanet va afirmar sobre la seva candidatura que "(...) conviene al Servicio de V.Md. que ocupe este puesto persona que sea platico en las materias de aquella Provincia, y esta falta al auditor Duran, como tambien dize el Virrey(...) pues desde que salio de casa de sus padres para estudiar, nunca ha vivido en ellas, y no puede repararse esto con las letras que tiene(...)". La qual cosa, recordem-ho suara, no impedí al final el seu nomenament en uns moments molt difícils per a la monarquia hispànica⁴⁵.

---

43. Per disposar d'una informació completa sobre el procés que menà al seu nomenament, ACA, CA, Llig. 277, doc. núm. 13. Consulta feta el 25 de setembre de 1630.

44. *Ibidem*.

45. En Pau Duran va ser un personatge ben vist en els ambients governamentals, vid. PERE MOLAS RIBALTA, *Catalunya...*, p. 111.

Malgrat que el monarca es decidí a nomenar-lo canceller, amb el vist-i-plau de tots els personatges implicats en la consulta; ben aviat, en realitat a penes havien passat uns quants mesos, optà per nomenar un nou canceller⁴⁶. En realitat el regent Magarola tenia una situació personal inicialment distinta de la que les mateixes constitucions del Principat preveïen per a un canceller, car aquest personatge havia de ser un eclesiàstic. I ell s'havia casat tres vegades i tenia descendència; fet que el Consell d'Aragó destaca quan aconsella que “(...) se le de alguna pension eclesiastica pero no prebenda que requiera residencia fuera de Barzelona y particularmente Abbadia: por dos razones, La primera por la residencia, y la Segunda por haver sido casado tres vezes, y tener hijos y nietos y falta de noticia de la Religion”⁴⁷. Òbviament les fonts no ens expliquen el per què de la decisió de Felip IV, però no deixa de ser sorprenent. I fou substituït per Francesc Erill, abat de Sant Cugat i germà del Comte d'Erill. Eclesiàstic que ja havia palesat anteriorment el seu interès per a aquest ofici⁴⁸.

Ara per ara no hem pogut trobar, malauradament, la pertinent consulta que es portà a terme per proveir la vacant del regent Joan de Magarola. Per una banda, disposem de l'informe que redactà el regent Salvador Fontanet sobre l'estat de l'Audiència catalana, el qual ens dóna unes bones referències de Francesc d'Erill quan afirma que “ el Canciller aunque de pocos años y que ha cursado poco en la plaza tiene suficientes letras y es hombre muy principal de buen entendimiento y buena intencion afecto al servicio de su Magd., y deseoso de asertar”⁴⁹. Jeroni Pujades i el comte de Santa Coloma, en canvi, no demostren cap simpatia vers el nou canceller, car el tracten de superb i d'home carent de la més elemental cultura i educació⁵⁰. I la situació encara es pitjor pel que fa al seu successor més

---

46. ACA, Reial Cambra, Reg. Officialium, núm. 5 (1627-1634). Madrid, 19 de setembre de 1631, fol. 213 a.

47. ACA, CA, Llig. 277, doc. núm. 13, Op. Cit. Ja feia un temps que el regent Joan de Magarola havia iniciat els tràmits per canviar d'estat. Consultar, ACA, CA., l. lig. 277, doc. núm. 15. Consulta feta el 29 de juliol de 1630.

48. Francesc d'Erill accedí al càrrec de canceller per haver anulat Felip IV el nomenament del regent Joan de Magarola. Vid ACA, Reial Cambra, Reg. Officialium, doc. núm. 5 (1627-1634). Madrid, 19 de setembre de 1631, fol. 213 a.

49. ACA, CA, Llig. 224, s/n. Informe del regent Salvador Fontanet, 30 de gener de 1632.

50. JERONI PUJADES, *Dietari*, Ed. Fundació Vives Casajuana, Barcelona, pp. 165-166. Sobre el parer de Santa Coloma, vegeu PERE CATALÀ ROCA, *El virrei comte de Santa Coloma*, Barcelona, 1988, p. 401.

teòric que real, em refereixo a Pau Duran. Del qual no disposem la consulta que menà al seu nomenament, per bé que afortunadament apareix esmentat en algunes consultes anteriors. La informació, recordem-ho, es completa bastant amb les aportacions de Pere Molas, ja citada anteriorment, i de Joan Lluís Palos⁵¹. De totes maneres, Pau Duran no va exercir mai aquest ofici, malgrat tenir l'ajut decidit del duc de Cardona, virrei després de l'assassinat del comte de Santa Coloma. L'oposició clara i contundent de Pau Claris i del capítol d'Urgell, amb els quals ja sabem que havia mantingut fortes disputes, impossibilità la seva tasca⁵².

Els Regents la Cancelleria: dades per al seu estudi

Hom experimenta un evident desequilibri entre la informació que disposem dels cancellers de Catalunya i la que tenim a l'abast al voltant dels regents la cancelleria en aquest període. Pel que fa a Joan Castelló, immediat successor de Josep Mur, sabem que ocupà aquest ofici durant uns dos anys forma interina. Però foren, sens dubte, uns moments marcats per la problemàtica de la impressió de les últimes constitucions derivades de les darreres corts celebrades el 1599. Si bé gran part de les dades que tenim de Joan Castelló ens remeten al període immediatament anterior al seu nomenament com a regent la cancelleria.

Els dietaris de la Generalitat corresponents a aquest període ja ens parlen a cor que vols sobre aquest tema; i el futur regent va tenir un protagonisme destacat. Així doncs, gràcies als dietaris coneixem que tant ell com el magistrat Antoni Oliva van haver de fer front a situacions realment incòmodes. Es van veure obligats, per exemple, a intervenir en els malentesos entre el Virrei i la Diputació del General⁵³. La tensió va ser rellevant a voltes com ho palesa el moment en què ambdós personatges, en llur condició de d'advocats fiscals i doctors de l'Audiència, comuniquen a

---

51. En una nota de pàgina anterior teniu ja la referència de PERE MOLAS RIBALTA, *Catalunya...*, p. 111. Sobre els conflictes que va tenir Pau Duran, com a bisbe d'Urgell, amb el capítol de la seva diòcesi, llegiu els comentaris de JOAN LLUÍS PALOS PEÑARROYA, *Els juristes...*, pp. 129 i 132.

52. Vegeu també FRANCESC XAVIER PADROS I CASTILLÓN, *Els magistrats de la Reial Audiència de Catalunya en temps de la revolta (1640-1652)*, Tesi de Llicenciatura inèdita, Universitat de Barcelona, 1985, p. 124.

53. *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, Ed. Generalitat de Catalunya, vol. III, Barcelona, 1996, pp. 358-359

la Generalitat “ (...) la gran necessitat té lo Principat de què les constitucions se imprimessen y se pos en ús tot lo disposat en elles, y los grans danys que de aquí s'en resulte y la poca notícia se té d'elles fora(...)”. Els pocs anys que ocupà el càrrec de regent la cancelleria tampoc van ser massa tranquils i es veié implicat, juntament amb el doctor Joan Magarola i altres oficials, en un seguit d'acusacions efectuades pel Visitador Diego Clavero. El qual demanà sense embuts que Jaume Pineda, advocat fiscal, Francesc Bonet, doctor de la sala tercera, Joan Magarola, jutge de cort, i Joan Castelló fossin suspesos en llurs oficis⁵⁴.

Sols hem pogut trobar unes dades més aviat esparses sobre la personalitat del següent regent la cancelleria, m'estic referint a Jeroni Torner⁵⁵. Era fill d'un mercader de Girona i emparentà per via matrimonial amb els Gualbes. El matrimoni no va tenir descendència, car nomenà hereva universal a la seva germana. Va tenir una especial bona relació amb el doctor Josep Ferrer, assessor ordinari de la Generalitat i magistrat de l'Audiència catalana, el qual apareix en el llistat de marmessors del seu testament. Més enllà de l'esperada presència de familiars en la relació de marmessors, cal ressaltar la confiança que va tenir amb Gaspar Carcer, ciutadà honrat de Barcelona, i amb el reverent Miguel Mathia, doctor en Teologia. En produir-se el seu traspàs uns tres anys més tard del seu nomenament impedí que pogués deixar una petja significativa en la vida político-institucional del Principat⁵⁶. Situació que ja no es repetirà, car els dos posteriors regents la cancelleria detentaren el càrrec durant molts anys.

El substitut de Jeroni Torner fou el doctor Miguel Salvà i de Vallseca, qui ja tenia una significativa trajectòria de servei a la Corona dins l'Audiència catalana⁵⁷ en sintonia amb la posició destacada de la seva família en la política catalana. El seu pare, Pere de Salvà i Bussot de Sitges, fou conseller en cap de Barcelona i assistí en la seva condició de donzell a les corts de Monzó de 1563 i 1585. El seu oncle, el noble Jaume

54. *Ibidem*, pp. 385 i 492.

55. ACA, Cancelleria, Reg. núm. 4868, (1605-1613). Burgos, 10 d'agost de 1605, fol. 12 r.

56. Hem pogut conèixer quelcom de les seves relacions socials mitjançant el buidatge del seu testament. Vid, AHPB, Not., Antoni Roure, *Llibre de testaments*, 1598-1615, fol. 12 vº. Testament: 18 de setembre de 1608.

57. Entre altres oficis fou oïdor de la sala del regent, ACA, CA, Llig. 225, doc. núm. 16. Consulta feta el 29 de maig de 1597. Passà posteriorment a la sala tercera per jubilació de miser Regas, ACA, Cancelleria, Reg. núm. 4867, (1595-1605). Valladolid, 21 de novembre de 1604, fol. 260 r.

de Salbà i Bussot de Sitges, fou senyor de la Bisbal del Penedès, Albà i Ortigós. Ensenms amb aquests títols gaudí de la confiança de la monarquia per detentar l'ofici de Governador d'Eivissa. Un germà de Miguel Salbà, Joan de Salbà i de Vallseca, aconseguí també el càrrec de Conseller en Cap del Consell de Cent i participà a les corts de 1599 juntament amb un altre germà, Sever de Salbà, senyor de la Pedralba. Tots tres germans assoliren la dignitat de cavallers i Miguel de Salbà i de Vallseca, en concret, ostentà a més el títol de senyor de Santiga i participà a les corts de 1626⁵⁸. Es va casar amb Melciora de Vallgornera, filla del donzell Escipió de Vallgornera natural de Perpinyà⁵⁹. Fruit d'aquest matrimoni va néixer Miguel de Salbà i de Vallgornera, personatge molt important en la política catalana i, en concret, de l'Audiència de Catalunya a la segona meitat del Sis-cents.

De bell antuvi ja tenia moltes possibilitats de ser escollit, perquè ocupava el càrrec interinament. Tant el virrei, duc de Monteleón, com el Consell d'Aragó consideraren la seva possible elecció com a molt adequada⁶⁰. El Virrei, qui no va elaborar una terna pròpiament dita, en la seva relació l'esmenta molt aviat, però d'una forma quasi lacònica; posant l'accent en què en aquell moment és oïdor de la sala tercera. A continuació intenta reforçar la seva argumentació afirmant “ (...) que despues del doctor Pineda Advogado fiscal, es el mas antiguo en ella, y a quien ha nombrado que sirva dicho officio en el interim, en consideracion de lo referido, y que es sujeto de calidad, hazienda, y partes(...)”. El Consell d'Aragó, que sí que elabora una terna com cal, el proposa ja en el primer lloc. Recorda que ja exerceix provisionalment l'ofici amb competència. I malgrat que no pot votar en el plet de Cardona, no troba cap inconvenient en aquest fet, puix que l'anterior regent la cancelleria tampoc ho podia fer.

La resta de candidats que apareixen en aquesta consulta són magistrats ja prou coneguts pels serveis que ofereixen a la monarquia hispànica. El

---

58. Sobre la família Salbà, vegeu PERE MOLAS RIBALTA, *Catalunya...*, p. 132. Més dades a SALVADOR FERRER I MIRO, “ Els Salbà, nissaga de la mitjana noblesa catalana d'origen bisbalenc”, a *Miscel·lània Penedesenca*, XI (1988), pp. 161-188.

59. AHPB, Not. Antico Servat (mayor), *Capitula matrimonialia et concordie*, 1604-1611. Capítol matrimonial: 20 de desembre de 1608.

60. El seu nomenament com a regent la cancelleria a ACA, Cancelleria, Reg. núm. 4869, (1605-1610), fol. 141 r. Posteriorment va fer el salt al Consell d'Aragó on succeí al famós bisbe Joan Sentís el 1621, JON ARRIETA ALBERDI, *El Consejo Supremo de la Corona de Aragón (1494-1707)*, Inst. Fernando el Católico, Zaragoza, 1994, pàg.624.

Duc de Monteleón, el qual sense elaborar formalment una terna com ja hem dit, s'inclina sense cap mena de dubtes pel doctor Salvador Fontanet, i malda per convèncer a Felip III quan afirma que "(...) abogado fiscal deste Cons^o. mandando VMagd., que se la haga mrd tal, que revença la dificultad, que en ello tuviesse(...)". Palesa el Virrei, per altra banda, una gran simpatia pel doctor Joan Magarola, qui en aquella època ja destacava. El considera ben preparat per fer front a les "matèries criminals" i recorda que podia intervenir en el plet de Cardona. El duc de Monteleón no es mostra tan entusiasmat quan esmenta en penúltim lloc al doctor Jeroni Astor, ja que creu que no seria positiu que deixés l'ofici d'advocat patrimonial. I a aquest inconvenient s'afageix el fet que no gaudeix d'una bona salut, per bé que podria intervenir en la més que repetida causa de Cardona com el doctor Jaume Pineda, citat en darrer lloc. D'aquest magistrat sols redacta unes quantes paraules on diu lacònicament que es "persona de edad, y virtud".

En el fons sols existí un desacord, i en realitat no sembla que fos greu, entre el Virrei i el Consell d'Aragó pel que fa a la idoneïtat de Salvador Fontanet per a aquest ofici. El qual fou proposat primer en la més aviat llarga relació d'aspirants que mena a terme el duc de Monteleón, però el Consell el descarta perquè li interessa que no abandoni les responsabilitats pròpies d'advocat fiscal "(...) por La mucha satisfaccion que Lo haze y se tiene de sus Letras, partes, y entereza, VMagd mandara lo que mas fuere servido". Insisteixo, però, que més enllà d'aquest aspecte la consulta palesa un grau important de sintonia entre ambdues institucions; i un exemple que reforça aquest fet és la preocupació compartida per oferir un sou adient al futur regent la cancelleria. És mostren, per altra banda, inquiets davant la possibilitat que el monarca trigi a proveir la plaça en qüestió. La qual cosa no afavoriria el bon funcionament de la justícia al Principat⁶¹.

Fou inevitable la implicació de Miguel Salbà i de Vallseca en determinats esdeveniments polítics catalans. Fins i tot abans de ser nomenat regent la cancelleria ja es veié implicat en afers com la denúncia feta a les darrerries del segle XVI del capteniment del Virrei, que a ulls de la Generalitat no respectava les Constitucions del país, o els dubtes apareguts al voltant de la correcta interpretació d'algún capítol aprovat a

---

61. Tots els detalls sobre les deliberacions prèvies a la seva elecció a ACA, CA, Llig. 271, doc. núm. 120. Consulta feta el 18 de novembre de 1608.

les corts de 1599. Sense deixar de banda, la inquietud que provocà en el seu moment la Visita de 1603, de la qual ja hem parlat anteriorment⁶².

El successor de Miguel Salbà, Miguel de Sala i de la Matrira, pertanyia també a una família que s'havia distinguit pels seus serveis a la Corona⁶³. El seu pare, el doctor Francesc Sala, fou un reputat doctor de l'Audiència catalana. Miguel Sala aconseguí la dignitat de cavaller el 1599 i el 1628 la de noble; participant un fill seu, Francesc de Sala i de Dalmau, en les corts inacabades de 1626⁶⁴.

Amb tot aquest bagatge no ens hauria de sorprendre que tingués una carrera realment ràpida. La seva entrada a l'Audiència com a jutge de cort, procedint d'una assessoria de la Batllia, és qualsevol cosa menys atípica, és a dir, s'insereix en el *cursum honorum* lògic en les circumstàncies de l'època. La seva evolució posterior ja fou radicalment distinta de la gran majoria dels magistrats, car accedí directament a la sala tercera sense passar per una de les dues sales civils de la mateixa. Fet que sols s'explica per una combinació d'influències familiars i competència professional. Curiosament en la consulta que es conserva del seu accés a la sala tercera, mentre que el Virrei posa especial èmfasi en les qualitats professionals quan afirma que "(...) ha servido siempre con recta intencion y trabaja tanto y es tan puntual y maduro en tratar los negocios(...)", el Consell d'Aragó mescla en el seu informe el rerafons familiar i les aptituds del magistrat quan deixa constància que "(...) dequien a mas de tenerse tan buena relacion como el Duque haze de su persona sirvio su padre muchos años en dha Real audiencia y el lo esta continuando con particular cuydado y vigilancia (...)”⁶⁵.

El caràcter conflictiu del regent Miguel Sala acabà per ser conegut per tothom. En aquest sentit els últims anys dels seu mandat foren especialment significatius. Tenim, per una banda, l'informe del regent Salvador Fontanet l'any 1634, el qual ja denuncia aleshores el comportament més que sospitós

62. *Dieteris de la Generalitat de Catalunya*, ed. Generalitat de Catalunya, vol. III, Barcelona, 1996, pp. 171, 468 i 473.

63. Trobareu el seu nomenament de regent la cancelleria a ACA, Reial Cambra. Reg. Officialium, núm. 1, (1621-1627). Madrid, 24 de desembre de 1621, fol. 47 a.

64. F.J., MORALES ROCA, *Próceres habilitados...*, Vol. II, p. 86.

65. Llegiu la corresponent consulta que es troba a ACA, CA., Llig. 269, doc. núm. 78. Consulta de 15 d'octubre de 1610. Malauradament no s'ha pogut trobar la consulta que menà al seu nomenament com a regent la cancelleria.

vidor
15/10/16

d'ell i, sobretot, de la seva dona⁶⁶. Però s'hauria d'esperar uns dos anys perquè esclatés tota la problemàtica que envoltava al regent Miquel Sala. En Frederic Meca i de Clasquerí, membre d'una coneguda família catalana⁶⁷, fou qui dirigí in atac contundent contra ell i la seva ja prou coneguda muller. La vehemència de Frederic Meca sols s'entén si hom té present que ambdòs personatges s'enfrontaven en un plet. Denúncia, per exemple, que té tot un seguit d'individus que actuen com a agents d'ell i de la seva dona a diferents indrets del Principat. Àdhuc afirma que els doctors Felip Vinyes i Puig estan al corrent de moltes de les irregularitats portades a terme pel regent la cancelleria.

Tot són incomoditats en el Consell d'Aragó a l'hora de pronunciar-se sobre les rotundes acusacions fetes per Frederic de Meca i de Clasquerí. Els regents Castellví, Magarola i Cisternes es remetent al treball que aviat farà el Visítador a Catalunya per tal d'aclarir totes aquestes acusacions. El regent Vico acaba, com els citats anteriorment, remetent-se a la Visita. Sols el regent Bayetola és sincer quan en el vot particular que emet no té cap inconvenient en palesar el seu excepcionalisme sobre la utilitat de tota mesura de control sobre el capteniment de Miquel Sala, car considera que està molt ben protegit⁶⁸. Percepció acertada, car encara continuà uns anys al capdavant d'aquest ofici.

Després d'haver ocupat durant molts anys aquesta plaça fou substituït pel doctor Miquel Joan de Magarola. Era nebot del doctor Joan Magarola; i regent del Consell d'Aragó des de 1630. Curiosament havia sigut company d'estudis de Pau Claris a la Facultat de Dret. I sabem, per altra banda, que havia estat assessor de la ciutat de Barcelona i advocat fiscal de la Generalitat. Mèrits que, sens dubte, van possibilitar el seu nomenament. Per acabar de copsar la seva influència, en Xavier Padrós ens recorda que fou l'únic magistrat dels que formaven part de l'Audiència el 1640 que entrà directament a la esmentada institució com a oïdor de la sala tercera. Circumstància que es repetia molt poques vegades al llarg del període estudiat. No va tenir pràcticament temps d'exercir el càrrec, car va haver de fugir en esclatar el conflicte⁶⁹.

---

66. ACA, CA, Llig. 224, s/n. Informe del regent Salvador Fontanet. 30 de gener de 1632. Les opinions sobre Miquel Sala s'ementen en el context d'una anàlisi detallada dels membres de l'Audiència en aquells moments.

67. Sobre els Meca, MIQUEL ÀNGEL MARTÍNEZ RODRÍGUEZ, "Aproximació a l'estudi d'una família catalana als segles XVI i XVII: els Meca", *Pedralbes*, 13-II (1993), pp. 255-262.

68. Les reaccions que provocà la denúncia de Frederic Meca les trobareu a ACA, CA, Llig. 280, doc. núm. 33. Consulta feta el 16 de febrer de 1634.

69. FRANCESC XAVIER PADROS I CASTILLÓN, *Els magistrats...*, pàgs. 133-134.

Conclusions

Cada cop més sabem més coses dels personatges que tingueren un paper cabdal en l'administració de justícia i de govern al Principat. El mecanisme d'elecció fou el mateix en ambdós casos. Les ternes elaborades pel virrei de torn i pels membres del Consell d'Aragó eren preceptives per proveir la vacant corresponent. El monarca acostumava a tenir-les en compte; en realitat s'escoltava més les confegides pel Consell. Però no sempre. I en aquest aspecte no hi ha res que ens cridi especialment l'atenció en tot aquest període.

El rerafons professional d'ells és molt semblant. Pel que fa als cancellers, la documentació ens parla d'una experiència assolida tant en l'àmbit eclesiàstic, com també en el polític. No era estrany, per exemple, que un canceller hagués sigut advocat fiscal de la Generalitat en algún moment de la seva trajectòria pública. Pel que fa als memorials de molts d'ells ens parlen que foren canonges d'una seu catalana o vicaris generals d'una determinada diòcesi, en realitat ens estan donant una mena de radiografia d'aquests personatges. A voltes els serveis a la Corona semblen haver-se iniciat com a subdelegat del Breu. Altres han tingut, o patit, experiències amb la Inquisició; havent-se vist implicats en alguns casos en les interminables disputes jurisdiccionals amb la Diputació del General o amb altres institucions del moment.

Els regents la cancelleria segueixen, com no podia ser d'una altra manera, un *cursus honorum* més vinculat a l'activitat pròpia de l'Audiència catalana. Estem assabentats que fins i tot alguns d'ells ocuparen una assessoria de la Batllia catalana abans de formar part de la mateixa. Era, per altra banda, normal que hom pogués accedir a l'ofici de regent la cancelleria des d'una plaça d'oïdor de la sala tercera de l'Audiència catalana. A la qual s'accedia normalment havent fet una estada prèvia en una de les dues sales civils, per bé que en algún cas s'accedí a la sala tercera sense passar per elles des de la condició de jutge de cort. Però més enllà de l'activitat estrictament judicial havien de donar resposta als cada cop més delicats temes polítics. I l'enraris clima polític de la Catalunya del Sis-cents els va anar curtint en el dia dia en un ampli ventall de temes difícil de sistematitzar, com molt bé reflecteixen els dietaris de la Generalitat.